

ג. גם למאן דאמר אין מערבים לקרנות, מערבים להזאות אחרונות שהרי נאמר והזה על המזבח שבע פעמים – ואין להוסיף על שבע (עפ"י תוס' וש"ר. וכן מפורש בירושלמי).

דף נח

צח. האם קבלת הדם (ושאר עבודות כיו"ב) כשרים באופנים דלהלן?

א. הניח מזרק בתוך מזרק.

ב. הניח סיב בתוך מזרק.

א. שאל רמי בר חמא מרב חסדא: הניח מזרק בתוך מזרק וקבל בו את הדם, מהו. לפי לשון אחת שאלתו

היתה האם מין במינו חוצץ אם לאו, וללשון אחרת היתה השאלה האם דרך שירות בכך.

לפי לשון ראשונה הוכיח לו רב חסדא שעבודתו כשרה, ונדחתה הראיה. ושוב ניסו להוכיח שמין במינו חוצץ ודחו. ומבואר בסוגיא שדוקא כשמבטל את הדבר עד גמר העבודה (רש"י), או יש להסתפק, אבל כשאינו מבטלו – ודאי חוצץ, כגון שהיה עומד על גבי רגל חברו ועבד – עבודתו פסולה שאין חברו מבטל את רגלו.

ולפי לשון אחרונה הוכיח לו רב חסדא מתנא דבי רבי ישמעאל שדרך שירות בכך (ולקחו את כל כלי השרת אשר ישרתו בם בקדש – שני כלים ושירות אחד).

א. כתבו התוס' שלא נסתפקו משום חציצה אלא כשאוחז הכלי בתחתיתו, אבל אם אוחזו

בשפתותיו והרי הוא משמש כבית-יד למזרק הדם – אפילו בשאינו-מינו כשר, לפי מה שאנו

נוקטים לקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה. ואילו ריצב"א סובר שבכל ענין יש לפסול משום

חציצה, שנאמר ולקח הכהן – בעצמו של כהן.

ב. משמע שלפי הלשון השניה ודאי אין כאן חציצה – משום שמין במינו אינו חוצץ (עפ"י ר"ה;

כסף משנה; רש"ל ורש"א שבת צג:). וכן יש אומרים בדעת רבא (בסוכה לו). שמין במינו ודאי אינו

חוצץ (עתו"י ותורא"ש. אך יש מחלקים בין קדשים לחולין. עריטב"א). וכן הלכה, שמזרק בתוך מזרק

כשר כי דרך שירות בכך ומין במינו אינו חוצץ (עפ"י רמב"ם פסוה"מ א, כא. ודוקא בכגון זה שמבטלו

עד שעת גמר העבודה – ע' במאירי ורבנו אליקים. וע"ע בפירוש הרא"ש תמיד ה, ד שנראה לכאורה מפשט דבריו

שמזרק בתוך מזרק חוצץ).

ג. נראה שאם לקח מזרק בתוך כלי חול, ודאי חסר כאן דין 'כלי שרת' ועבודתו פסולה, הגם שמין

במינו אינו חוצץ ולקיחה ע"י דבר אחר שמה לקיחה (עפ"י חזו"א מנחות כב, ז).

ב. הניח סיב בתוך מזרק וקבל בו את הדם – נסתפק רמי בר חמא אם הסיב חוצץ או שמא כיון שהדם מחלחל

אינו חוצץ. ורב חסדא רצה לפשוט שאינו חוצץ, ממה שנינו כיוצא בזה לענין מי חטאת. ודחו שיש לחלק

בין מים לדם שהוא סמיך. ויש אומרים כך פשט לו: בדם כשר ובקומץ פסול.

וכן הלכה. יש מפרשים 'בקומץ' – כשהסיב נתון בכלי שנותן הקומץ לתוכו (רש"י). ויש

מפרשים: בכלי שממנו קומצים (רמב"ם). ואין כאן מחלוקת בדין אלא בשני האופנים פסול (עפ"י

לחם משנה; לקוטי הלכות).

דפים נח – נט

שנט

צט. מהו סדר עבודת הכהן לאחר שהזה מן הדם על הפרוכת?

לאחר שהזהיר מדם פר ומדם שעיר על הפרוכת, יוצא את המזבח הפנימי ונותן ארבע מתנות על ארבע קרנותיו.

משמע בגמרא (כאן ובזבחים) שנותן ומושך את הדם על הקרנות ואינו מזה. וכן כתב הרא"ש בפסקיו. וצריך עיון רב בדברי הרמב"ם (מעשה הקרבנות ה"ב; ע"הכ"פ ה"ב) שכתב ושנה 'הזאות' (חדושים ובאורים).

לתנא קמא דמתניתין [וכן הם דברי רבי יוסי הגלילי בברייתא], מקיף ברגלו את המזבח (שנאמר סביב כמו שנאמר במזבח החיצון, מה זה ברגל אף זה ברגל), וכל מתנה ומתנה ניתנת בקרן שלפניו, מלמעלה למטה [שאם יתן מלמטה למעלה, הואיל והוא סמוך יזוב הדם על ידו ויתלכלכו בגדיו]. מתחיל בקרן מזרחית-צפונית [שסובר פתח קדש הקדשים בצפון ומשם הוא יוצא חוץ למזבח שנאמר ויצא אל המזבח – נמצא עומד סמוך לקרן צפונית-מזרחית], והולך דרך ימינו ומקיף לקרן צפונית-מערבית, מערבית-דרומית, דרומית-מזרחית.

לדברי רבי אליעזר, עומד במקומו ומחטא ואינו מקיף ברגל [שהמזבח הפנימי כולו כקרן אחת של מזבח החיצון – אמה על אמה]. ועל כולן היה נותן מלמטה למעלה (שלשיתו הן מרוחקות מגופו ואין חשש ללכלוך בגדיו) חוץ מזו שלפניו שנותן מלמעלה למטה. כן סתמה משנתנו בדעתו וכדברי רבי יהודה בברייתא. רבי מאיר אומר, רבי אליעזר אומר: נותן לכולן מלמעלה למטה מלבד בקרן המרוחקת שבאלכסון שנותן מלמטה למעלה, שכך קל לו יותר כשמכופף גופו פושט זרועו ומתחיל תחילה למטה ובזקף ועולה (נט).

לדברי רבי עקיבא בברייתא, היה מתחיל בקרן מזרחית-דרומית (שסובר פתח קה"ק בצד דרום. ערש"י) וממשיך מצד שמאל דרך קרן דרומית-מערבית מערבית-צפונית צפונית-מזרחית. [אף על פי שלמדו מים שעשה שלמה שכל פינות לא יהו אלא דרך ימין – אפשר שסבר אין למדים פנים מחוץ לענין זה. ואפשר שסבר שמקיף ביד ולא ברגל ולכך אין ללמוד בהקפת יד להצריך ימין דוקא. והטעם לכך שמקיף בסדר זה בדוקא, הואיל שפגע תחילה בקרן דרומית מערבית, ואילו לא נצרך לצאת מן המזבח כולו היה לו ליתן באותה קרן שהרי אין מעבירים על המצוות, הלכך לאחר שיצא ונתן על הקרן המזרחית, חוזר מיד לאותה קרן שפגע בה בראשונה, וממשיך הלאה בהקפתו].

א. להלכה יש אומרים שמקיף ביד (רא"ש; וכן נקטו הכסף-משנה והלהם-משנה בדעת הרמב"ם), ויש אומרים ברגל, כסתם משנתנו (כן נקט בפשיטות הרשב"א (בתשובה שפט) בדעת הרמב"ם. וכן פירש בלקוטי-הלכות וכמפורש בפירוש המשנה לרמב"ם. [ולכאורה פשט הסוגיא בזבחים פג רע"א שנסתפקו ביצא אל המזבח והכניס הדם לפני הפרוכת האם נפסל, מורה שהיה עומד מחוץ למזבח וכפרש"י, אלא שהרמב"ם (פסוה"מ ב, יד) פירשה בענין אחר]. וע"ע בשו"ת הרדב"ו ח"ה אלף שצח).

וכתבו הראשונים שלדעת רבי ישמעאל (נט) יכול להקיף איך שירצה, ביד או ברגל (עפ"י תוס' ישנים תורא"ש וריטב"א. והביאו כן מהירושלמי).

ב. לרבי אליעזר, אם הקיף ברגל – כשר. ומסתבר שגם לחכמים אם עבר והקיף ביד – כשר [ושונה זה משאר הולכות שאם חיסר ההולכה פסל, כי כאן הלא אפשר במציאות בהושטה בלא הולכה ולא דרשו הולכה ברגל אלא למצוה] (עפ"י חזון איש קכו, לת. צ"ע לפי המבואר בזבחים פג. (כפרש"י וראב"ד פסוה"מ ב, יד) בהזהר על הפרוכת ויצא למזבח ונכנס לפני הפרוכת שמה פסל משום הכנסה, א"כ כשהקיף ברגל שלא כדין הרי נכנס בין המזבח לפרוכת).

ג. לענין סדר הקרנות, פסק הרמב"ם (עבודת יוהכ"פ ה"ב) כסתם משנתנו שמתחיל במזרחית-צפונית [וכתב שעומד בין מזבח למנורה. והוא הדין למתנות הדם של שאר חטאות הפנימיות. מעה"ק ה"ד. וע' באור שיטתו בספר אמת ליעקב], וכן דעת הסמ"ג (עשה רט). ויש שפוסקים כרבי עקיבא שמתחיל במזרחית-דרומית (כן מתבאר מרש"י והרא"ש; לקוטי הלכות).

- שינה מסדר מתן קרנות – נראה שכשר (עפ"י חזון איש זכאים טז, א – והגיה בלשון התוספתא והרמב"ם, ע"ש).
- ד. הלכה כסתם משנתנו שנותן מלמטה למעלה חוץ מזו שלפניו שנותן מלמעלה למטה (רמב"ם עיוהכ"פ ד, ב).
- אחר שכילה מתנות הקרנות, היה מזה על טהרו של מזבח שבע פעמים (מדם הפר ומדם השעיר המעורבים. ראשונים).
- שיירי הדם היה שופך על יסוד מזבח החיצון, ומשם היה נשפך ומתערב באמה ויוצא לנחל קדרון.

דף נט

- ק. א. שבע הזאות שעל טהרו של מזבח – היכן הן ניתנות?
ב. היכן נשפכים שיירי הדם של חטאות חיצוניות ופנימיות?
- א. הזאות שעל טהרו של מזבח ניתנות על גגו הגלוי, לא על גבי האפר ולא על גבי הגחלים אלא חותה אותן הילך והילך ומזה. חנניה אומר: בצד הצפוני הוא נותן. רבי יוסי אומר: בצד הדרומי. [פירשו בגמרא שנחלקו במחלוקת התנאים דלעיל, באלו קרנות הוא מתחיל ומסיים הזאותיו. ולדעת שניהם בצד שמסיים את מתן הקרנות שם הוא מזה בגגו. וטהרו וקדשו – במקום שקדשו שם טיהרו].
- ב. שיירי דם חטאות חיצוניות שופך על יסוד דרומי של מזבח החיצון (בסמוך לו, כשירד מן הכבש – כחטאות הפנימיות ששופך בסמוך לו). בחטאות פנימיות – על יסוד מערבי (נאמר בפר כהן משיח ואת כל דם הפר ישפך אל יסוד מזבח העלה אשר פתח אהל מועד. ולמדו מהפר לרבות פר יזהכ"פ). כן סתמה משנתנו. תניא רבי ישמעאל אומר: זה וזה יסוד מערבי (ילמד סתום מן המפורש – חטאות חיצוניות מחטאות פנימיות). רבי שמעון בן יוחאי [וכן שנו בבית מדרשו משום רבי ישמעאל, לומר שחזר בו (רש"י): זה וזה יסוד דרומי. (סבר מזבח בצפון עזרה עומד, נמצא כשיוצא מן הפתח עומד בסמוך לדרום המזבח. רב אשי). יש צד לומר שבמקום הצורך אין להקפיד אם יתן שיירי דם החטאת החיצונית על יסוד מזרח-צפון, מפני שהצרכת יסוד דרומי אינו מן הפסוק אלא משום 'דומיא דשיירי הפנימיים' (עפ"י תוס' זכאים פא. ד"ה אבל – לפי תירוץ הראשון).
- ע"ע בזכאים נג.

דפים נט – ס

- קא. דם קדשים, האם יש בו מעילה? האם מתחייבים באכילתו משום נותר, טומאה או פיגול?
מבואר בסוגיא שדם קדשים נתמעט מחיובי מעילה, וכן אין בו חיוב משום נותר וטומאה (ואני נתתיו לכם – שלכם יהא; לכפר – לכפרה נתתיו, ולא לדבר אחר; הוא). וכן אין בו חיוב פיגול, שאין חיובים משום פיגול אלא על דבר שיש לו מתירים, ואילו הדם, הוא עצמו מתיר.
אמנם מדרבנן מועלים בדמים, כדברי רבי מאיר ורבי שמעון. וכן סתמה משנתנו. וחכמים אומרים: אין מועלים.
א. הלכה כרבי מאיר ורבי שמעון וכסתם מתניתין (כאן ובמעילה יא) שמועלים בדם לאחר שיצא לנחל קדרון (רמב"ם מעילה ב, יא).